

-15-

E.O. KONGRESSI ETTEKANNETE TEESID.

I. Belokon.

Eestlaskonna ühiskondlik olemus ja selle püsimise võimalused.

1. Eestlaskond Eestis ja vabas maailmas. Võrdlusi.
2. Arengunahteid eestlaskonna struktuuris 1940-60.
3. Eestlaskonna intellektuaalsest, majanduslikust ja poliitilisest kapatsiteedist.
4. Poliitilise töö kujunemisest 1944-48, 48-52, 52-56 ja 56-60. Tendensid.
5. Praegune olukord ja uue aastakümne vajadusi.

Prof. G. Ränk.

Rahvuskultuurilised tegurid paguluses ja nende tohustamise võimalusi.

1. Kuna rahvuskultuur on üks eripalgeline tervik, mis ajalooliselt seoneb maa ja rahvaga ning selle eluga kõige laiemas mõttes, siis on selle normaalne eksistents väljaspool nimetatud seoseid mõeldamatu. Nii nagu kõik pagulas- või emigrantühiskonnad maailmas, on ka eesti pagulaskond end vaimselt püsti hoidnud ainult selle kultuuripärandi varal, mida ta kodumaalt on kaasa toonud.
2. Kuigi see pärand võõras ühiskonnas on kahanev ja kaduv nähtus on sellel siiski ka oma ülesanne, mille tähtsus ja erikaal olevad kodumaal valitsevatest oludest ja meie oma poliitilistest ambitsioonidest. Eesti pagulaskonnas on senini valitsenud vaim, mille vaate kohaselt rahvuskultuuriline elu kodumaal on tugevasti piiratud, kuid missugune olukord ei tarvitse kesta igavesti, Sellest järgneb kaks eri ülesannet paguluses:
 - a) jätkata oma iseseisvas riigis väljakujunenud kultuuri- traditsioone, et neist leida moraalset tuge oma rahvuslikule

- 2 -

eriolemisele võõrsil ja

- b) istutada neid traditsioone noorematesse sugupõlvedesse, et neis hoida elavana huvi kodumaa ning tema tuleviku vastu.
3. Rahvuskultuuriliste ideede kandjaks ja arendajaks on olnud paguluses terve rida organisatsioone ja asutisi, mis igaüks omaette või koostöös teistega on leidnud juba omaid kindlad ülesanded. Siin oleks vaevalt midagi juurde lisada. Palju tähtsam on leida inimesi, kes nende asutiste ülesandeid täie tõhususega ellu rakendavad. Isegi meie kunsti ja kirjanduse säilimine paguluses pole mõeldav ilma ettenägelike kodanike aktiivse osavõtuta; kui vastavate toodete järele ei leidu nõudmist, on kunst ja kirjandus surnud.
4. Otsustava tähendusega kogu meie rahvuskultuurilisele iseolemisele on paguluses üles kasvanud noorsoo vaimne hoiak ja suhtumine Eestisse. Kui see on ükskõikne või eitav, siis ei ole meie pagulasühiskonna lõpp kaugel. Sellepärast tuleb erilist rõhku panna eesti koolide väljaarendamisele ja noorsoo kasvatussele. Ka tuleks tungivalt arutlusele võtta, kuidas tõsta noorsoo huvi meie oma kirjanduse, kunsti ja üldse vaimse tegevuse vastu.

W. Muld.

Teesid eesti kooli, õpi- ja harrastus-
ringide alal.

1. Leida võimalusi ja hoolitseda, et eesti koolid töötaksid kohades, kus leidub eesti kooli jaoks küllaldasel arvul õpilasi.
2. Taotleda eesti algkoolide väljaarendamist ühtluskooli kõrgema astme klasside ulatuses. Ideaaliks on, et eesti õpilased võiksid õppida eesti koolis algkooli esimesest klassist alates kuni üliõpilaseksami sooritamiseni.
3. Säilitada ja võimaluste piires laiendada eesti täienduskoolide võrku. Taotleda täienduskoolidele senisest ulatuslikumalt toetust riigilt ja omavalitsustelt.
4. Organiseerida uusi õpi- ja harrastusringe ning arendada õpiringilist tegevust täiskasvanute organisatsioonides senisest suuremas ulatuses.
5. Õpikute, õppevahendite, õppekavade ja õppemeetodite ajakohastamisele onavajalik pöörata üha suuremat tähelepanu, et töö eesti koolides, õpi- ja harrastusringides ning noorte organisatsioonides oleks noortele huvitav.
6. Et kindlustada täienduskoolide õpetajate ja noortejuhtide järelkasvu, tuleb leida võimalusi aastast aastasse korduvate õpetajate ja noortejuhtide kursuste korraldamiseks sel suvel Eesti Komitee poolt teostatud kursuste eeskujul.
7. Eriliselt peaksid kohapealsed üksikisikud ja organisatsioonid koostöös leidma võimalusi eesti päevakodude ja lasteaedade ning väikelaste pühapäevakoolide asutamiseks ja toimetulekuks, et kindlustada järelkasvu ja luua eeldusi eesti koolide

edukaks tegevuseks kui ka kaasa aidata kodule, kus mõlemad vanemad on ametis.

8. Üles kutsuda eesti üliõpilaskondi ja eesti üliõpilasorganisatsioone osa võtma senisest suuremal määral tegelikust rahvuslikust tööst, et selle kaudu kindlustada järelkasvu õpetajate ja noortejuhtide osas.
9. Kutsuda üles eesti akadeemilist noorsugu end täiendama eesti keeles ja kirjanduses ja osa võtma Rootsi ülikoolides ja Eesti Teaduslikus Instituudis toimuvatest eesti keele ja kirjanduse loengutest.

Arvo Mägi.

Teem : Kirjandus.

- I. Pagulaskirjanduse tähtsus peale selle kunstilise väärtuse:
 1. Pag/k on pagulaseestluse kultuuriliselt loova eluvõime tunnus.
 2. Pag/k on kontaktipidajaks üle kogu maailma (ajakirjandus on kohaliku iseloomuga).
 3. Pag/k on praeguses olukorras välismail veel ainus sõnarik-ka ja grammatiliselt õige eesti keele levitaja (ajakirjanduse keel tihti sõnavaene, vöörmöjusid täis ja vigane).
 4. Mõja kodumaa eestluse suhtes:
 - a) Pagulaskirjanduse olemasolu ergutab rahvuslikku iseteadvust kodumaal.
 - b) Võimalikud kodumaale pääsenud pagulasraamatud (ka mittepoliitilised) tutvustavad erineva ellusuhtumisega kui see on ametlikult kodumaal.
 - c) Võistlemise vajadus sunnib kommuniste kodumaal rohkem eestikeelseid raamatuid välja andma. Nende hulgas ka väärtuslikku klassikaid ja muid positiivseid teoseid. Eesti keele avaldusvõimalused suurenevad.
- II. Olukord praegu: Pidev lugejate arvu vähenemine (Kehtib kõikide kirjastuste ja igat laadi kirjanduse kohta). Vähenemise tendents eriti tugev 2-3 viimase aasta jooksul.

Põhjused:

 1. Vanad kaovad.
 2. Noorsugu ei oska küllaldaselt keelt, ei loe eesti kirjandust.
 3. Need mõlemad põhjused ei kata siiski leviku vähenemist. Kolmas ja kõige tugevam põhjus on pagulaskonna üldine "väsimine" igasugu pagulasliku tegevuse suhtes.
- III. Võimalused ja vastuabinõud.
 1. Vanemad ostku noorsoole eesti raamatuid (väide, et eestikeelset laste- ja noorsookirjandust põle, eipea paika).
 2. Organisatsioonid ja eraisikud kinkigu tuttavatele ja sõpradele tänapäevasteks ohtralt pühitsevateks juubeleiks enne kõike raamatuid (resp. ka muidugi eesti kunstnike teoseid) - leidub nii sobivaid üksikteoseid kui sarju.

3. Igas linnas korraldatagu eesti raamatumüügi punkt - isik, kelle kohta on üldiselt teada, et temal on või tema kaudu saab tellida kõiki eesti raamatuid. See võiks olla üks vastava eesti organisatsiooni juhatuse liige.

E. Köks.

Kunstialases ettekandes esitatavad teesid:

Üldseisukohad:

eesti kunsti ja kunstnike situatsioon tänapäeval; eesti kunsti-publiku arv ja vaimsus; kunsti- ja kultuuriloomingu kasutamine rahvuslikel paraadidel; sellest tulenev kontakt või kontaktitus laiemaga publiku ja kunstiloomingu vahel.

Kriitilised seisukohad:

puudujäägid rahvuskultuurilises juhtimises; oskamatus rahvusliku goodwill'i loomiseks kunstiloomingu kaudu; esinenud nullpunktid rahvuskultuurilises teotsemises ja mõtlemises; keskmist generat-siooni ähvardav vaimne provintialism; ajakirjanduse ebaasjalikkus kunsti- ja kultuurisündmuste suhtes.

Möeldavad vastuabinõud:

üksikisiku teadlikuks muutmine kunstiloomingust kui kultuurili-sest ja reaalsest väärtusest; naiste osatähtsus kunsti levikul kodudesse; ühingute ja seltside võimalusi kunstiloomingu levita-misel; ametikandjate ja avaliku elu tegelaste kohustusi kunsti-loomingu vastu; eestlaste keskuste võimalusi goodwill'i hankimi-seks kunstiloomingu kaudu; vabaharidustöö elustamine; rahvusliku jõutsentrumi loomine.

Ed. Reining.

Teater.

1. Poliitilises võitluses orjastatud kodumaa vabastamise eest meil võib olla erinevaid vaateid ja töökspidamisi, kuidas seda võitlust otstarbekohasemalt korraldada ja kuidas pagulaskonda selleks võitluseks organiseerida.
2. Meie oleme kõik üksmeelsed, et poliitilisel võitlusel kodumaa vabastamise eest on ainult siis mõtet ja eesmärk õigustatud, kui me paguluses ise säilume eestlasina ja eestlasina kord tahame tagasi pöörduda oma isade maale.
3. Vahendiks eestluse säilitamiseks on meie rahvusliku kultuur. Rahvuslik kultuur oma mitmepalgelisuses ja elujõus kätkeb väärtusi, mis meid ühendavad, üksteise mõtlemisele lähendavad ja igat üksikut sunnivad end tundma vaid osakesena suurest tervikust. Omakultuuri üritused on vaimuvee allikaiks, kust pagula-ne tuleb otsima väärtusi oma paljukannatanud südamele, selle südame seisukohalt, mis tunneb, igatseb, juurdleb, käärrib ning

otsib troosti ja innustavat julgustamist uuteks jõupingutusteks.

5. Omakultuuri viljelemise üheks eesmärgiks paguluses on ka loominguvabaduse põhimõtete ja rahvusliku kultuuri traditsioonide au sees pidamine ja säilitamine ajal, kus okupeeritud kodumaal rahvuslikke kultuuriväärtusi jalge alla tallatakse ja rahva teadvusestki tahetakse välja juurida.
6. Teatrikunst on oma olemuselt komplitseeritum ja väljendusvahendite poolest rikkam kui ükski teine kunstiliik ning on suuteline haarama laiemaid hulki. Teatrikunsti viljelemine paguluses on üks olulisemaid sektoreid rahvuslikus kultuuritöös, millele keskorganisatsioonid peaksid senisest enam tähelepanu osutama.
7. Kutselistele näitlejatele saab teatritöö paguluses olude sunnil olla vaid kõrvaltööks igapäevase leivatöö kõrval. Nende tööd on kannud kutsumus ja armastus asja vastu ning seda on tehtud vabatahtlikkuse alusel. Kuna kutselised teatritegelased on koondunud peamiselt Stockholmi, on olulise tähtsusega elav ja järjekindel asjaarmastajalik teatritöö eestlaste keskusis väljaspool Stockholmi.
8. Armastus asja vastu ja vabatahtlikkus kannab ka asjaarmastajate teatritegelaste tööd, vahet nende ja kutseliste vahel määrib praegu vaid tehniline oskus ja suutmiste ilmekus.
9. Teatritegelaste järelkasv paguluses saab võrsuda vaid asjaarmastajate hulgast, seepärast tuleb erilist tähelepanu osutada asjaarmastajate teatritegelaste lavatehnilise taseme tõstmisele ja teadmiste süvendamisele. Lavateose ettevalmistus toimugu stuudiotöö korras. Eesmärgiks olgu: mitte kvantiteet vaid kvaliteet!
10. Teatrialaliste teadmiste hankimiseks korraldada õpperinge ja kulude katteks kasutada vastavaid riiklikke toetussummasid.
11. Teatrihuvi äratamisele noorte hulgas osutada süstemaatilist tähelepanu ja nende ulatuslikumaks rakendamiseks tegelikku teatritöösse sisustada eesti koolide ja täienduskoolide peokavad lähemate näidenditega.
12. Oluline küsimus on repertuaar. Tuleb püstitada loosung: asjaarmastajalikus teatris ainult algupärane repertuaar! Vääruslikke tõlketeoseid mängigu ainult kutselistest koosnevad näitetrupid, kuid siingi olgu auasjaks avada hooaeg eesti näitekirjaniku teosega.

Prof. J. Aavik.

Praktilised vajadused ja võimalused pagulas-
konna muusikakultuuri arengu alal.

1. Heliloominguliste võistluste korraldamine.
2. Laulukooride tegevuse elustamine noorema generatsiooni juurekasvu värbamisega.

3. Laulupidude korraldamine kolmeaastaste vaheaegadega ning nende vahel kohalike suvepäevade pidamine.
4. Rahvusliku heliloomingu ulatuslikum tutvustamine ja levitamine nii enda kui ka asukohamaa ühiskonnas, selleks interpreteerivaid helikunstnikke üleskutsudes intensiivsemale ja sihikindlamale tegevusele.
5. Kultuurinõuniku institutsiooni loomine kas Eesti Komitee või mõne teise keskorganisatsiooni juurde.

Jakob Aunver.

Mida ootab eestlaskond Rootsis meie kirikult.

1. Eesti kristlik kirik paguluses arvatuna kõigi usutunnistuste kujudes on Jeesuse Kristuse asutatud, rajatud Jumala sõnale ja teenib oma pagulasrahvast vastavalt oma töökspidamistele ja õpetuslausetele.
2. See töö ja tegevus on jätk sellele, milleni vabas Eestis mitmepalgelise kirikliku töö organiseerimisel ja ülesehitamisel kirikuajalooliste sugemete alusel välja jõuti.
3. Kristlik kirik on vastutav ja peab oma pühaks kohuseks, et 1) eesti noorsugu kasvaks usuliselt ja kõlbeliselt tervena ning elujõulisena ja rahvuslikult meelestatuna, et 2) eesti kodu kristliku koduna noorsoo kasvatamistööd täidab ustavalt oma ülesannet.
4. Kristlik kirik peab oma ülesandeks võidelda kommunismi ja materialismi levimise vastu eesti pagulasrahva keskel.
5. Nende tähtsate ja eluliste ülesannete täitmine eeldab eesti pagulaskonna praegusest veel suuremal määral koondumist oma kiriku ümber ja aktiivset osavõttu kiriklikust tööst sõnas ja teos (jumalateenistused, armulaud, ametitalitused, usuline kirjandus, noorsootöö, kirikumuusika ja vaimulik laul, sotsiaaltöö). Praegune kongress kutsub üles omakorda pagulaskonda seda tegema.

Dr. V. Hint.

Noortejuhtide probleem ja mõeldav tee
selle lahendamiseks.

1. Igasugusel poliitilisel ja rahvuskultuurilisel tegevusel on ainult siis mõte, kui samaaegselt kantakse hoolt meie nooruse säilitamise eest eestlusele.
2. Noorte tööga seoses olevate probleemide lahendamine käib noortel enestel üle jõu. Sellest saadi ka juba Eestis aru ning astuti vajalikud sammud Noorte Osakonna loomisega Haridusministeeriumi juures. Noorte töö eemaldati poliitilise võitluse tasapinnast ja loodi kindel majanduslik alus töö organiseerimiseks ja läbi viimiseks.

Praeguses olukorras pole õige jätta noorte isetegevuse organiseerimine ainult noorte eneste kätte, vaid arvestades selle küsimuse suurt tähtsust kogu meie rahva tuleviku seisukohast, on tingimata vajalik, et kõik eesti organisatsioonid võtaksid noorte töö oma tegevuskavasse.

Noorte töö organiseerimiseks peaksid kõik organisatsioonid looma koostöö ja abi peaks olema koordineeritud, et sellel oleks soovitud tagajärgi.

3. Noorte töö küsimuste lahendamisel tuleb vaadata olukorrale realistlikult. Tuleb arvestada meid ümbritseva ühiskonna materjalistliku ilmavaatega, mis ei saa kuidagi oma mõju avaldamata jätta meie noorusele. Meie kasvav noorus püüab esmajoonel selle poole, et oma materjaalset standardi tõsta ja meie ei saa oodata eneseohverdandist ideaalidele üksikutelt.

4. Esmajoonel tuleks leida võimalus ametisse seada üks palgeline töötaja, kes täidaks sekretäri ja raamatupidaja kohuseid, et sellega ideelisel alal töötavate juhtide töökoormat vähendada. Senini on noortejuhid olnud nii noortejuhid kitsamas mõttes kui ka iseenda sekretärid ja majandusjuhid, mis aga juhtidelt nõuab kogu vaba aja ja ka ööki tihti lisaks. Sellistes tingimustes on ikka raskemaks ja raskemaks läinud noori juhte tööga siduda, sest see töö on olnud oma isiklikkude huvide ohverdamine. Kui osal organisatsioonidel on võimalik olnud pidada oma sekretär, siis peaks see praktiliselt võimalik olema läbi viia, et kõik organisatsioonid koos seaksid ametisse noortesekretäri.

5. Kui noored ei saa kiiret abi, siis on risk, et olemasolevad organisatsioonid hakkavad lagunema. Selleks on mitu põhjust. Üheks põhjuseks on rootslaste pidev püüe meie noori oma organisatsioonidesse sulatada. KFUK ja KFUM-i scoutförbundetite liitumisel ühiseks förbundiks on tekkinud selleks eriti soodne võimalus. Selle vastutöötamine nõuab uusi pingutusi meie noortejuhidelt ja see tähendab suurenevat töökoormust.

Teiseks suureneb järjest generatsioonide vahe noorte ja noortejuhid vahel, kui meil ei õnnestu nooremaid juhte noortetööga siduda. Rootsis üleskasvanud noortejuhid on suuremad võimalused praegustest noortest paremini aru saada, nendega rääkida ühist keelt ja saada parem kontakt suurema hulga noortega.